

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIÓDICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA

10 céntims cada número per tot Espanya
Números atrassats 20 céntims

ADMINISTRACIO Y REDACCIO
LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIO
Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Extranger, 5.

PAGESOS DE SORT

Aquests son els únichs qu' enguany han bremat.

Aquest número ha passat per la censura gubernativa.

DE TEATRE CATALÀ

DESPRÉS de las campanyas portadas á terme 'l darrer hivern als teatres de Novetats, Principal y Romea, era de témer que las tres empresas de Teatre Català que actuaven en la nostra ciutat quedarían reduhidas, enguany, á una sola, y bon goig si aquesta no promiscuava ignominiosament, com ja s' havia anunciat cap allà al Febrer pels íntims de la que tenia més probabilitats de sobreviure al desastre; donchs, sortosament, no ha sigut així.

Hi han, encare, més bons patriotas dels que era d' esperar; hi ha, encare, qui té prous entusiasmes y, sobre tot, prous diners pera intentar novas aventuras en la caballeresca empresa de lliurar á la nostra Escena del encantament á que l' han condemnada fellons espectacles sicalíptichs, espatotxadas cinematográficas y traductors y arranjadors estrafalariis.

¡Que Melpómene y Talia premin la noblesa del intent á aquests beneméritos ciutadans, y la patria 'ls la tingui en comptel

* *

Com ja sab tothom á qui li interessi saberho, el día 23 del corrent el teatre Romea s' obrirà al públich ab una companyia catalana dirigida per l' Enrich Giménez, y el 9 del vinent Octubre debutará al Principal la que ha de dirigir en Jaume Borrás.

De consegüent, senyors, aquí no ha passat res ó quasi res. S' ha suprimit un teatre de català, y aixó era lo menos que podia succehir quan semblava que sobraván tots; s' ha jubilat una empresa, y aixó es encare més natural, puig es precís considerar que la que ha prés el retiro era la més vella, y s' ha fet una mena de barata de primers actors, y, donadas las aficions d' un d' ells per aquesta classe de negocis, tampoch aixó pot extranyar á ningú.

Y velshiaquí com per una vegada ha plogut á gust de tothom. En Jaume Borrás está content de poder lluhir sas excepcionals qualitats, que avuy potser se troban en llur plenitut, en un teatre de las condicions del Principal, y d' actuar de director investit de la necessaria autoritat pera 'l bon éxit del seu treball; en Giménez está satisfet de dirigir á la companyia de la casa pairal de la nostra Escena y d' haverhi fet la seva entrada ab tots els honors d' ordenansa, entre 'ls quals no es el més insignificant el de que, al passar el llindar de la clàssica porta, en Gual hagi posat als seus peus las dugas meytats de la supremacia que exercia en el sí d' aquella empresa; els senyors «Roqué y C.^a» se congratulan d' haverse tret de sobre un teatre mort, un company viu y varis auxiliars xacrosos; y, finalment,

fins el preterit Novetats deu haver vist ab bons ulls que no tornarían á trepitjar las sevas taulas aquella munió d' actors y actrius d' un art tan íntim que li creá una fama de sord y fret que potser no 's mereix.

* *

Mes ara se m' acut que no he dit bé al afirmar que ha plogut á gust de tothom. Ja tenia rahó l' ayxerit rector del conte: no hi plou may á gust de tothom.

Els pobres autors deuen esser els únichs que haurán rebut ab mala cara els anuncis d' aquestas combinacions definitivas. En primer terme perque perden un teatre, y encare que quan al que té tres cosas n' hi desapareix una sembli á primera vista que pert un ters de lo que posseia, ben mirat hi han cassos en que un es més de la meytat de tres. En efecte, al Novetats se pagan els drets de propietat intelectual á rahó de vintidugas pessetas y mitja per acte, y al Romea, si la magnanimitat d' en Gual no disposa un augment, á deu pessetas y al mateix preu al Principal quan se tracta d' estrenas d' obras catalanas *propiament ditas*. Ara treguin comptes y me donarán la rahó.

¡Cal confessar que l' aritmética té unas bromas molt pesadas quan ha de servir als seus mortals enemichs, els poetasl...

Y no es aquest l' únich motiu de queixa que poden alegar aquests bons senyors; n' hi han d' altres: al Principal no se 'ls tanca la porta, la deixan ajustada no més, pero apuntalantla ab veritables castells de traduccions d' obras d' éxit mundial, de manera que 'l que á copia d' empényer consegueixi ficar el nas en aquella casa ja podrá dir ab tota la boca que es un autor d' empenta; y al Romea está formada la companyia d' elements tan... uniformes, salvo contadíssimas excepcions, que 'ls repartiments de las novas comedias s' haurán de fer molt penosament.

Ab tot, pels autors no s' ha de perdre la batalla; ja hi están fets al mal temps y saben que de las sevas obras, si se 'n poden estar, ni n' han de volguer viure ni n' han de volguer veure.

* *

Es cert que han quedat fora de las formacions d' abdós teatres elements valiosíssims de la nostra escena que hi tenían llochs indicats; pero en aquest punt jo 'm guardaré molt bé de dirhi la meva, ja li dirá 'l públich si ho creu oportú y no continúa fent com fins ara, que, per no haver de dirhi certas cosas, no va al teatre.

* *

No hi ha res tan fácil com fer pronóstichs exactes sobre un negoci teatral en aquests temps y en el nostre poble; no es precís, pera 'l cas, ser tan sabi com en Dionís Puig, ni se n' erran de bon tros tants com ell n' erra.

En dient que anirán malament tots els que s' intentin, se té un noranta nou per cent de ventatja pera encertarho.

Mes no volguém apaybagar ab fatídicas predic-

cions els entusiasmes del primer moment, tan menos quan desitjém, parlant ab tota sinceritat, que 'l millor éxit coroni els esforços de tots y rescabali de sobras als escalabornats dels saldos en contra ab que tancaren llurs balansos la temporada darrera.

De tot cor voldríam que uns y altres comensessin bé y acabessin millor; que al Romea sigui molt aplaudida la comedia de l' Apeles Mestres *Els sense cor* ab que s' inicia la temporada, y que al Principal agradi forsa *La primpeca llunyana* d' en Rostand ab que inauguran sas tascas; que á aquests primers triomfs né seguissin d' altres; que en *El bon rey Dagobert* en Jaume Borrás afirmi en definitiva la seva personalitat de primer actor eminent; que en Giménez posi un *Mar y cel* que entusiasmi als mantegayres més carregats de prejudicis; que en Guimerá, l' Iglesias y en Rusiñol estrenin forsa; que 'ls bons traductors estrenin poch; que 'ls traductors dolents no estrenin; que 'ls que 'ns importan á l' Ibsen estudihin el noruech pera tenir al menos una probabilitat de ferho mitjanament; que 'l *Don Joan* d' en Gual pugá representarse de cap á cap; que *Els Pastorets* d' en Carner fassin riure més que 'ls altres; y, finalment, que en Llanas ens dongui á conéixer *El rector de Sant Hipòlit*, que crech que ja es hora...

Y si més cosas se 'ns ocurrissin de més bons desitjos las cobriríam.

Y ara, que tu, llegidor, y jo, ton nou amich y servent, ho poguém veure.

D. CUCURULLA

CREDO

Jo crech en els teus ulls d' un blau profund,
lascius y d' un misteri impenetrable,
fonts de dolsor d' un doll inagotable,
esperansats com els d' un vagabond.

Crech en ta boca y 'l teu bes fecond
que floreix rosa quan la beso amable,
y que sofreix ben quieta, imperturbable,
quan cerco el goig en el seu sí pregón;

y en els teus pits de marbre palpitant,
y en tes mans, llirs novells que 's van badant
y en ta nuca potentia y amorosa...

Y en l' ànima que, papellonejant,
la terra del pler busca neguitosa;
d' Amor y Joventut guarda gelosa.

LYSIES

ÚLTIMA MODA

Al anar jo á atravessar el Pla de la Boquería, un bras que no sé d' ahónt surt, pero que de sopte surgeix al meu davant, m' atura ab un gesto rápit.

Aixeco els ulls, y...

—¡Ah!.. ¿Ets tu?

Es en Rossell, el gran Rossell, el més excelent dels amichs y 'l més despreocupat dels homes.

—¿Ets tu?..

—Sí, pero vaig molt depressa. T' he aturat no més per dirte una cosa. Avuy á casa dono una gran festa. T' agrahiria que vinguessis.

—¿Qu' es el teu sant?

DEL QUINT CONGRÉS INTERNACIONAL

Els esperantistas, reunits al Tibidabo.

—Vina y ho sabrás... ¡Dispensa!.. No 'm puch entretenir. Sobre tot, vina ¿eh?..

Y sense donarme temps de respòndreli, gira tot d'una pessa sobre 'ls seus talóns y en un santiamén el perdo de vista.

¿Cóm donarli un desayre á un xicot com en Rossell?..

—No hi ha més— me dich á mi mateix, arronsant las espatllas:—Hi aniré!.. Veyám qué será aixó.

* * *

Quan sis ó set horas després arribo á l' entrada de casa seva, 'm trobo ab mitja porta tancada

—¿Que hi ha alguna novetat?—dich á la portera.

—¡Y grossal!.. El senyor del principal está de cos present. Ha mort á las set del matí.

—¡Bol!.. ¿Ja ho sab el senyor Rossell?..

—Si ell hi era mentres se moríal!..

En aquell moment entra un senyor vestit de negre y sense dir un mot se 'n puja corrent escalas amunt.

—Es el metge —fa la portera.

—Pero ¿no díu que ja es mort?

—Aquest vé per un altre: el vehí del ters pis, que sembla que ha tingut un atach de feridura y potser no arribi á demá.

—Sí qu' está de pèga aquesta casa...

—Oh! Més de lo que vosté 's pensa. ¡Sí fos aixó soll!..

—Cóm s' entén?.. ¿Encare hi ha més desgracias?

—Sí, senyor: sembla talment que avuy totas s' hagin donat cita aquí. La pobra del quint pis té duas criaturas ab el catarro; el senyor del quart s' ha trencat un bras baixant del tranvía; donya Joaquina, la del entresuelo, ha rebut carta de l' Habana participantli que 'l seu marit es mort... ¡una trageria, senyor, una verdadera trageria!.

—Y 'l vehí del segón, el senyor Rossell?..

—Aquest es l' únich que no li ha passat res... Oy, que aviat deurá comensar la festa.

—¡Ah!.. ¿Es dir que, á pesar de tot, la fa?..

—Ja ho crech!.. Miri, ara mateix m' han demanat á la noya pera que anés á ajudar á la seva criada.

—¡Quín home, Senyor, quín homel!..

Y sense compendre lo que aquell dal-tabaix significa, comenso á pujar.

* * *

No m' ha engan-yat la digna portera.

El pis del meu amich está ple de gent. Al saló ballan, al despaig fuman y riuhen, al menjador preparan el *lunch* que en moment oportú se servirá als convidats.

Al veurem entrar, en Rossell s' alsa del balancí ahont estava gronxantse y corre á rebrem ab els brassos oberts.

—Així m' agradas, homel!.. Ja 'm creya que no vindrías.

—Potser hauría sigut lo millor—responch jo, estirantlo suaument pera endúrmel á un recó de la sala.

—¿Qué?—díu ell en veu baixa, comprenent la meva intenció:—¿Qué hi ha?

—¿Qué hi ha?... Que no tens cap, ni peus, ni cor, ni entranyas.

—¿Jo?... ¿Per qué?

—Pero... ¿que no sabs lo que passa en aquesta casa?

—¿Qué passa?..

—El senyor del principal, mort; el del tercer, morintse per moments, el del quart, el bras romput; una senyora, viuda; un'altra, duas criaturas malaltas...

En Rossell, al sentir aquesta enumeració, 's posa á riure.

—Correus vingueren que noticias vellas ens dugueren!.. Es clar que ho sé; primer que tu.

—Y sabent tot aixó, trobante com qui díu nadant

L' HOME DEL DIA

El Dr. COOK

Explorador nort-americaná, que pretén haver descubert el Pol Nort.

(Inst. ROL)

participantli que 'l seu marit es mort... ¡una trageria, senyor, una verdadera trageria!.

en un mar de llàgrimes, ab morts á sobre y morts á sota ¿encare t' atreveixes á armar *juergas*?...

—¡Si precisament l' he organizada per xól... Per *levantar* l' esperit de la casa y desvanéixer l' atmósfera de tristesa que reyna en tots els pisos... ¿Veus?.. Ara rihém, ballém y cantém. Després soparém... Y un cop haurém sopat, todas las pastas que sobrin, que de segur ne sobrarán, porque n' he fet dur moltes, las regalarém á la viuda, á la mare de las duas criaturas malaltas, al senyor del bras trencat, á la familia del mort, á tots els qu' en aquesta escala gemegan y ploran.

—Noy—li dich, no sabent si parla en broma ó en serio:—tu no estás bo. Feste donar una mirada.

—Tu no n' estás.

—Es que aixó que díus es un desatino...

—¿Un desatino?... La moda, noy, l' última moda del sentiment y del altruisme. ¿Veus?...

Y trayentse un diari de la butxaca, m' ensenya un article que tracta extensament de la materia y ahont se diu que 'ls que no pensan com en Rossell son gent estulta y raquítica d' esperit.

El piano deixa sentir en aquell moment un enfilall d' alegres notas.

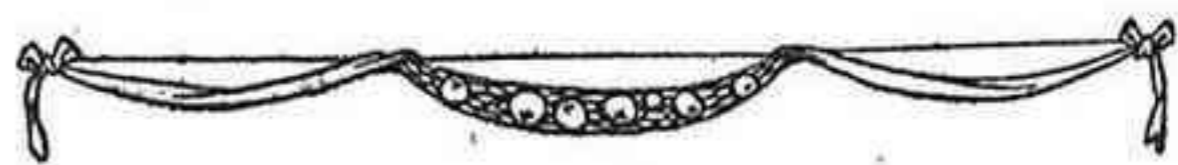
—Escóltaho aixó—'m díu el meu amich ab persuassiu accent:—Es un vals deliciosament sugestiu,

compost per un músich que 'n sab molt. Aviat el tocará tothom.

—¿Com se titula?

—*La mànega ampla.*

A. MARCH

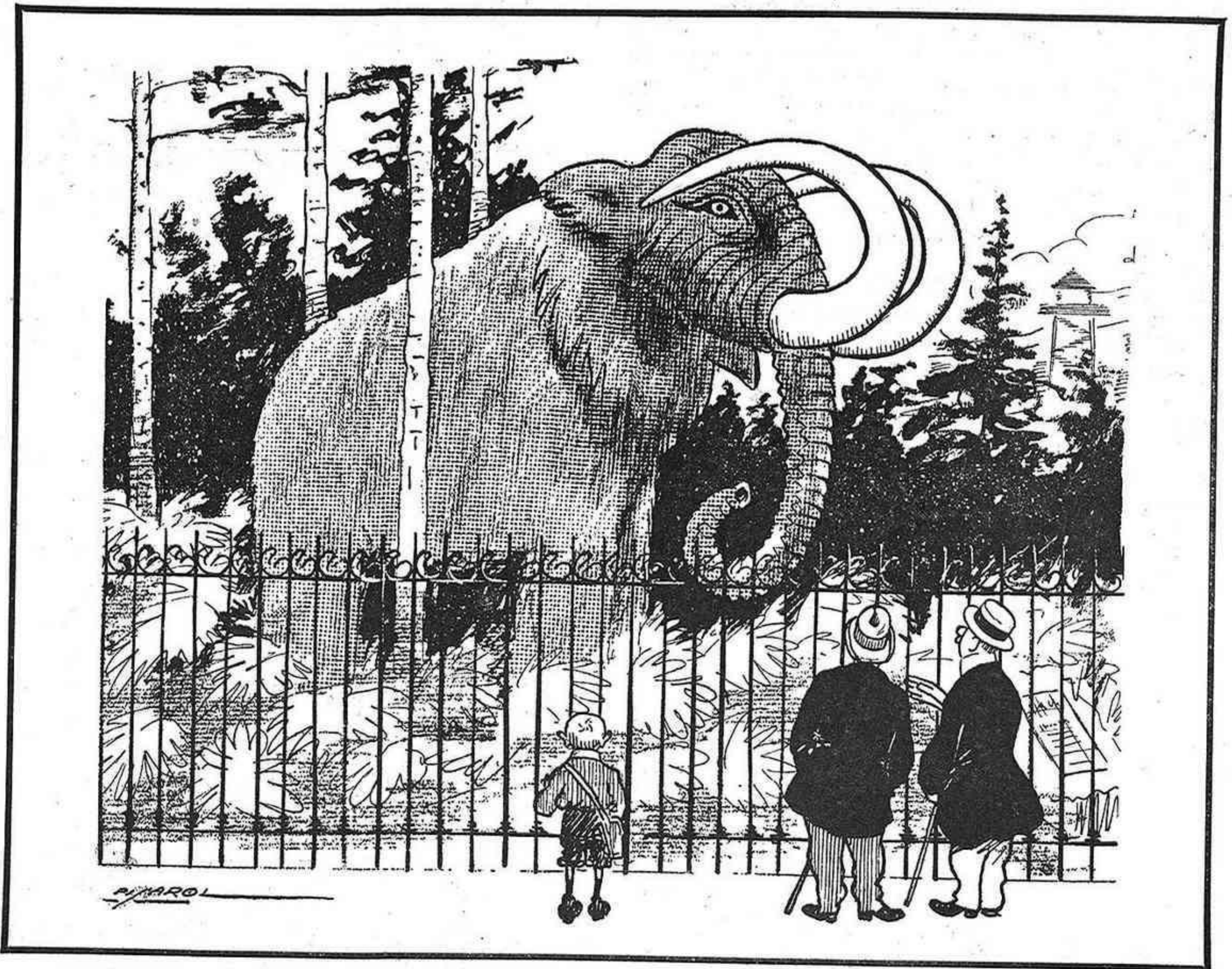
CIUTADÁ PREVISOR

—¿Ahónt va tant pertretxat?... Sembla que vagi á descubrir el Polo...

—No, senyor; vaig á la Granvía y tinch que passar pel carrer de Pelayo, que fa tant temps qu' están trasbalsant...

DAVANT DEL MAMMUT DEL PARCH

—¿Al Riff dius que hi han dut camells?... Animals de pedra, com aquest, hi haurían de portar, que no farían cas de las balas...

Instantánea

Ab el *jipi* tot tombat,
(perque aixís la moda ho mana)
coll dret, llarga americana,
y 'l pantaló arremangat,
ab borceguins blanchs, de lona,
y á la má esquerra un anell,
allá va 'l senyô Estornell
pels carrers de Barcelona...

Es un dels molts escriptors
del Palau Consistorial;
y aquest tipo original
va pel món petant de dents,
puig-se li ha acabat l' arrós
tan bon punt han observat
que patía ||desdixat!!
un mal crónich que 's diu: Os...

La causa de son neguit
es lo molt que l' amohina
l' anotar, á la Oficina,
l' hora qu' ha entrat y sortit...
Per xó corre... per xó súa...
Perque *L' ayret* qu' ha bufat
tan de ple á ple l' ha topat,
que li ha reventat la grúa.

MANEL NOEL

SOBRE UN DICCIONARI

El qui escriu aquestas ratllas confessa la seva afició á diverssas brancas del saber humá, á las quals estima, sentintse atret, igualment y alhora, á l' estudi de cada una d' ellas. Encare que en Manel de Montoliu, desde Alemany, defensi calurosament l' especialisació en l' estudi y cregui que son els *especialistas* els qui mes poden avançar en el eamí de las ciencias y de las arts, en lo qual potser té rahó, nosaltres declarém que 'ns interessan diferents cosas y que respecte de totas ellas experimentém la sed de saberlas, d' estudiarlas. Per damunt del florit jardí dels coneixements humans, el nostre esperit papelloneja...

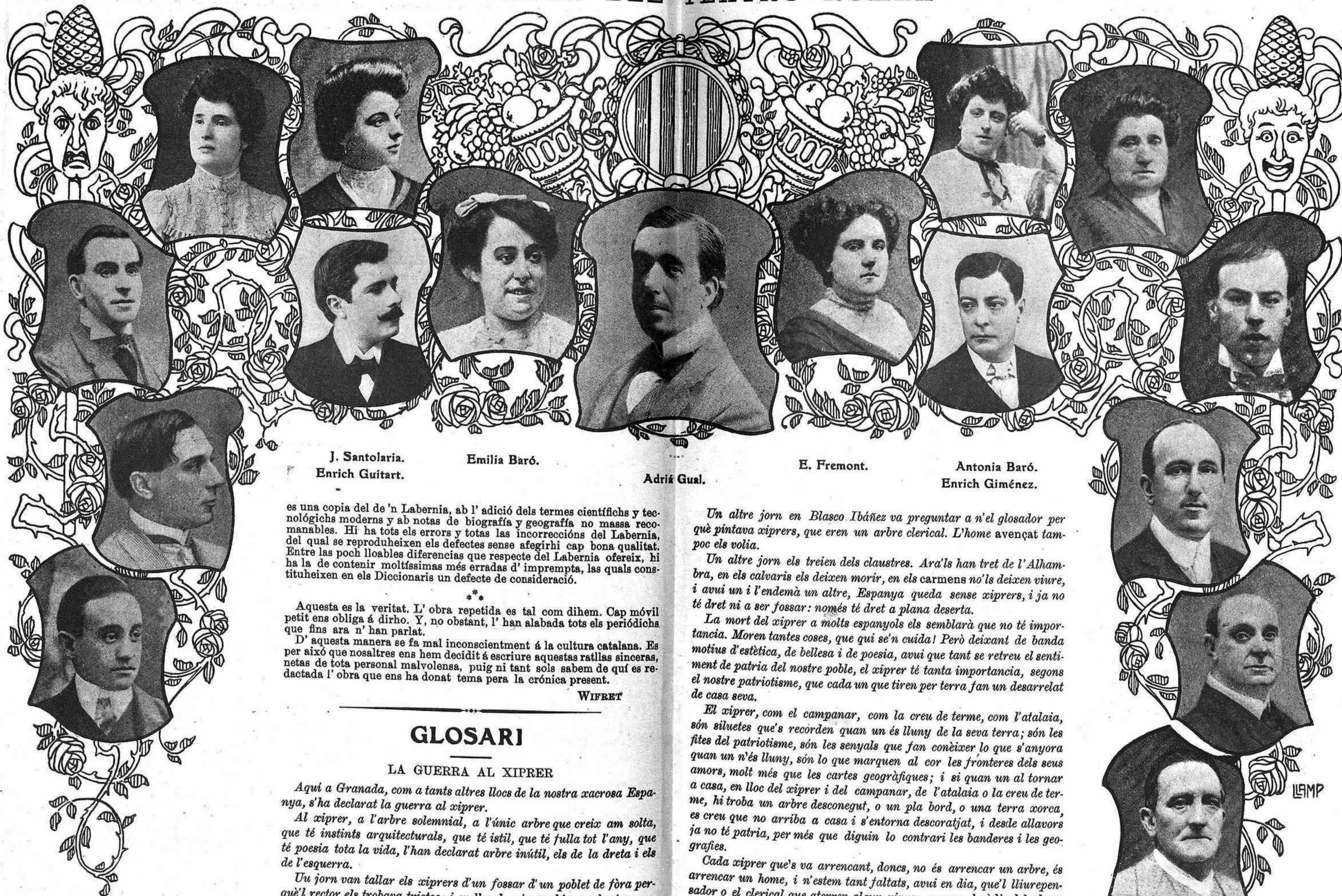
Fem avuy, á tall de prólech, las anteriors consideracions, perque 'ls bons lectors no extranyin que en la present crónica els parlem de filologia. Es aquesta una de las nostras aficions, y tot lo que en ella 's refereix ens interessa forsa. Acabém de fullejar els quaderns publicats fins ara d' un *Diccionari de la llengua catalana* que una casa de Barcelona edita, y al girar fulls y passejar la vista per damunt d' ells, ens hem adonat d' una pila d' erradas, de descuyts y de grollerías filológicas que no tenen perdó de Deu. Y m' han vingut ganas de parlarne desde las planas de LA ESQUELLA.

**

Heusaquí un cas que fa tristesa. Una casa editorial d' empenta, que compta ab material y ab diners per donar al públich un bon Diccionari Catalá modern—que es una obra inexistent encare—y que malgrat la seva excelent intenció, fracassa d' una manera lamentable. Y no es que hagi escatimat els medis materials, ni que hagi emprés l' obra á corre-cuyta, ni que hagi pagat als qui l' han redactada á preu de traducció pera América. Res d' aixó.

ARTISTAS DEL TEATRO ROMEA

J. Santolaria.
Enrich Guitart.

Emilia Baró.

Adrià Gual.

E. Fremont.

Antonia Baró.
Enrich Giménez.

es una copia del de 'n Labernia, ab l'adició dels termes científichs y tecnològichs moderns y ab notas de biografia y geografia no massa recomanables. Hi ha tots els errors y totes las incorreccions del Labernia, del qual se reproduheixen els defectes sense afegirhi cap bona qualitat. Entre las poch lloables diferencies que respecte del Labernia ofereix, hi ha la de contenir moltíssimas més erradas d'imprompta, las quals constituheixen en els Diccionaris un defecte de consideració.

Aquesta es la veritat. L'obra repetida es tal com dihem. Cap mòvil petit ens obliga á dirho. Y, no obstant, l'han alabada tots els periódichs que fins ara n'han parlat.

D'aquesta manera se fa mal inconscientment á la cultura catalana. Es per aixó que nosaltres ens hem decidit á escriure aquestes ratllas sinceras, netas de tota personal malvolensa, puig ni tant sols sabem de quí es redactada l'obra que ens ha donat tema pera la crónica present.

WIFRET

GLOSARI

LA GUERRA AL XIPRER

Aquí a Granada, com a tants altres llocs de la nostra xacrosa Espanya, s'ha declarat la guerra al xiprer.

Al xiprer, a l'arbre solemniat, a l'únic arbre que creix am solta, que té instints arquitecturals, que té istil, que té fulla tot l'any, que té poesia tota la vida, l'han declarat arbre inútil, els de la dreta i els de l'esquerra.

Un jorn van tallar els xiprers d'un fossar d'un poblet de fóra perquè'l rector els trobava tristos; i en lloc de xiprers hi van plantar acacies, l'arbre de casa de banyis, de fielat i d'hermanitas. El reaccionari no'ls volia.

1. Andrea Huguet. — 2. J. Lapera.
3. Carles Capdevila. — 4. J. Franch.

Un altre jorn en Blasco Ibáñez va preguntar a n'el glosador per què pintava xiprers, que eren un arbre clerical. L'home avençat tampoc els volia.

Un altre jorn els treien dels claustres. Ara'ls han tret de l'Alhambra, en els calvaris els deixen morir, en els carmens no'ls deixen viure, i avui un i l'endemà un altre, Espanya queda sense xiprers, i ja no té dret ni a ser fossar: només té dret a plana deserta.

La mort del xiprer a molts espanyols els semblarà que no té importància. Moren tantes coses, que qui se'n cuida! Però deixant de banda motius d'estètica, de bellesa i de poesia, avui que tant se retreu el sentiment de patria del nostre poble, el xiprer té tanta importància, segons el nostre patriotisme, que cada un que tiren per terra fan un desarrelat de casa seva.

El xiprer, com el campanar, com la creu de terme, com l'atalaia, són siluetes que's recorden quan un és lluny de la seva terra; són fites del patriotisme, són les senyals que fan conèixer lo que s'anyora quan un n'és lluny, són lo que marquen al cor les fronteres dels seus amors, molt més que les cartes geogràfiques; i si quan un al tornar a casa, en lloc del xiprer i del campanar, de l'atalaia o la creu de terme, hi troba un arbre desconegut, o un pla bord, o una terra xorca, es creu que no arriba a casa i s'entorna descoratjat, i desde allavors ja no té patria, per més que diguin lo contrari les banderes i les geografies.

Cada xiprer que's va arrencant, doncs, no és arrencar un arbre, és arrencar un home, i n'estem tant faltats, avui en dia, que'l lliurepensador o el clerical que aterren algun xiprer, segons el còdic del glosador, mereix vuit anys de presidi.

Granada.

XARAU

1. A. Verdier.—2. J. Vehil.—3. M. Sirvent.
4. Lluís Puiggari. — 5. F. Bals.

COSAS DE MOROS

Dos moros, allá á la guerra,
ferits, gemegan á coro.
L' un exclama:—¡Aláh, jo moro!—
tot revolcantse per terra;
l' altre moro, que no xerra
perque está á punt d' expirar,
al sentirlo gemegar
li respón:—Jo també moro,
y ¿sabs per qué moro, moro?
Moro per voler matar.

DOMINGO VIÑAS

ESQUELLOTS

Diguemho també nosaltres: *La Vª Internacia Kongreso estas finita.*

S' ha acabat el Quint Congrès Internacional d' Esperanto, y s' ha acabat, per gloria de tots, entre felicitacions y abraçades.

Després de vuyt dñas de conuiuere ab ella, els congressistas se 'n van de Barcelona portantse'n la impressió d' una ciutat franca, hospitalaria y oberta á totes las manifestacions del progrés y la cultura.

Y si 'ls esperantistoj se 'n van *kontentagaj*, nosaltres també hi quedém, perque estém segurs de que al escamparse pel món, de retorn á las sevas terras, tots ells serán pregoners de las bellesas de la nostra ciutat estimada y de lo digna qu' es de ser vista y coneguda.

Per xó, al despedirlos, els dihem:

—Salut, esperantistas del Quint Congrès Internacional!... ¡Que en *paco kaj amo* pogueu celebrar-ne molts altres!

«El río Llobregat—deya 'l divendres á la tarde un diari local—experimentó anoche una fuerte avenida, subiendo el nivel de las aguas más de dos metros sobre el ordinario.

»La rápida crecida del río llenó de alarma al vecindario de *aquel pueblo*, en cuya memoria perdura todavía el recuerdo de los recientes y graves perjuicios que han sufrido á causa de las inundaciones; pero, por fortuna, esta vez los temores no llegaron á confirmarse, pues algo entrada la noche comenzó á descender el nivel de las aguas, que no llegaron á entrar en el pueblo.»

Tot aixó, tancant els ulls davant de certa llibertat de concordancia, está molt bé; pero el lector, segurament, hauría

quedat més satisfet si la gazetilla hagués acabat ab aquestas paraulas:

«En el número próximo daremos la solución.»

Es dir, el nom del *pueblo*.

Perque, després de tant parlar d' ell; *el vecindario del pueblo, las aguas no entraron en el pueblo...* resulta que á horas d' ara encare ignorém de quín *pueblo* 's tracta.

No sabém si es el *pueblo soberano*, ó el *pueblo de Gerona y el Bruch...* ó «*El Pueblo*» de Valencia.

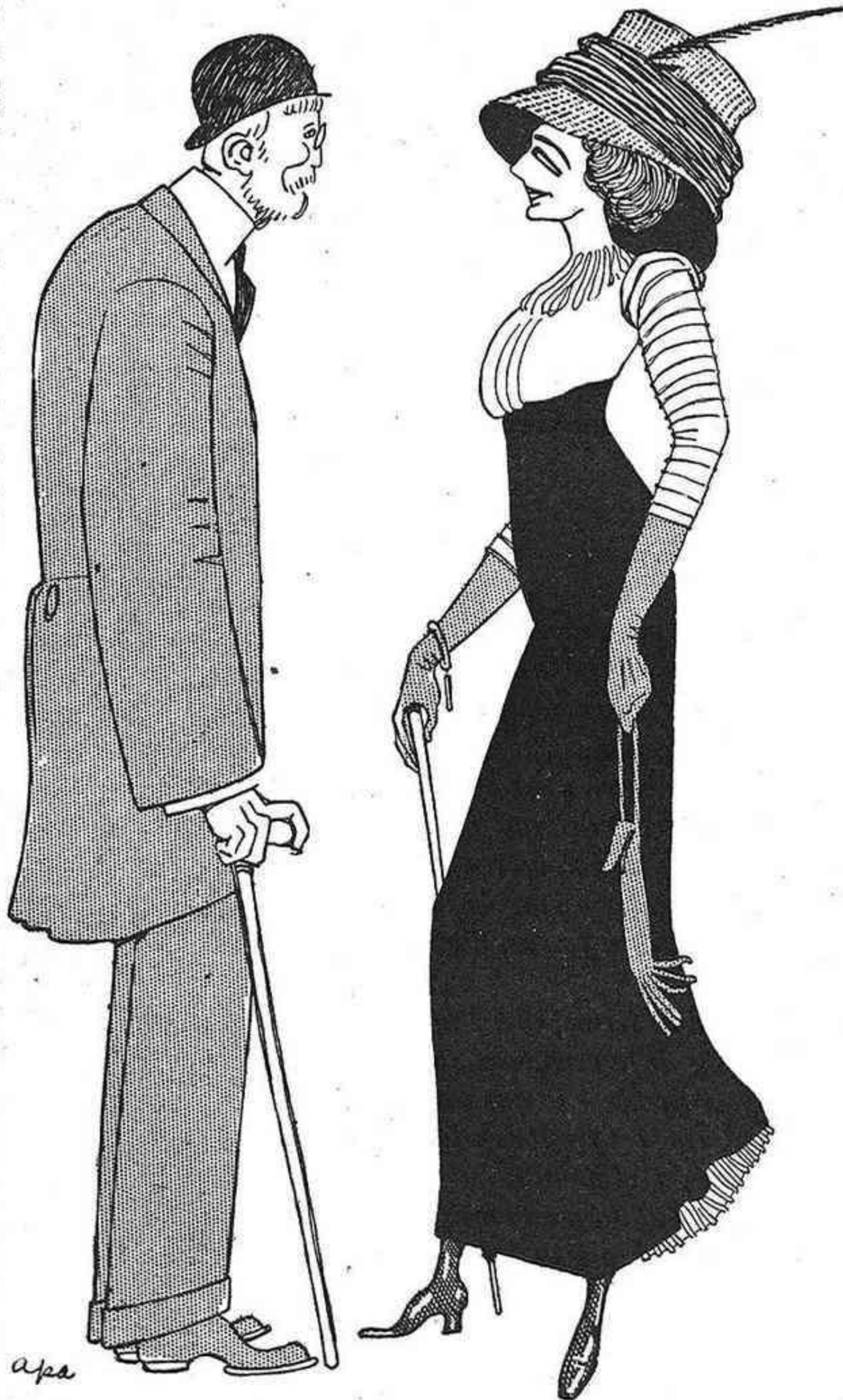
Acompanyat d' una comunicació de l' Arcaldía, que firma el senyor Bastardas y que agraím vivament, hem rebut un exemplar de la medalla conmemorativa del Homenatge á n' en Guimerá, encunyada per ordre de la Comissió organitzadora d' aquella espléndida manifestació d' afecte al més gran dels nostres autors dramàtics.

La medalla, qu' es de bronzo y está molt ben acabada, porta al davant y en vigorós relleu el bust de 'n Guimerá y al revers l' escut de la nostra terra ab aquesta sobria llegenda:

«*Catalunya á Guimerá. Maig 1909.*»

Es verament un recort digne d' unas festas en las que l' esperit catalá sapigué colocalse á l' altura del seu gloriós poeta.

IDILI TARDORENCH

—¿Es veritat, noya, que 'ls esperantistas del amor en diuen l' amo?

—Sí, senyor, sí... Ab aixó, ja ho sabs, si vols que jo siga 'l teu amo, tú t' has d' avenir á ser el meu mosso...

Hi ha gent que s' extraña d' unas cosas!...

Un diari ens ponderava dñas enrera l' admiració qu' en el públich havia causat el veure que un rus esperantista dels que varen venir á la *Vª Internacia Kongreso* s' havia entés perfectament ab un músich municipal... que també parla l' esperanto.

Home!... Lo raro hauría sigut que s' hi hagués entés sense que 'l músich conegués l' idioma inventat pel doctor Zamenhof.

Si l' esperanto no servís per' entendre's duas personas que 'l saben, ¿per qué diable serviría, donchs?...

Admiróse un portugués de ver que en su tierra in-fancia...

***

Hi ha que posarse sobre sí y no treure las cosas de pollaguera.

El que un rus esperantista pugui enrahonar á Barcelona ab un senyor qu' es esperantista com ell, no té absolutament res de particular.

Més dirém: si 'l rus en qüestió en lloch d' apendre l' esperanto hagués après—es un exemple—la llengua inglesa, anant á Inglaterra podría conversar, no ab un músich, sinó ab 44 milions de personas, als Estats Units ab 85 milions, á l' India ab una barbaritat de milions qu' esparvera, y al Canadá, y al Cap, y á Australia y á tot arreu del món ab bastanta més gent que la que ara l' ha pogut entendre á Barcelona.

Y, per avuy fem punt sobre la materia.

Ja hem compartit prou, com deya en el referit dia-

UN AUTOR QUE VOL SER UNIVERSAL

EN PUJULÀ: — Pero ¿qué 'n faré, jo, d' aquesta comedia?

DON TEODOR: — Voldria que me la traduhís al esperanto... Aixís potser lograríam que la gent hi rigués una miqueta.

ri—sens dupte per' acabar d' embrollar la cosa—el narrador del assombrós epissodi del rus y 'l músich.

Els regidors de la darrera fornada están desesperats porque, sigui per una cosa sigui per l' altra, els toca dejunar y ni per remey se celebra cap banquet.

Sortint de Bellas Arts el dissapte passat, dos d' ells sostenían un diálech plé de llágrimas, retreyent el cas verdaderament trágich en que 's troban.

Deya l' un:

—Malehidas las circunstancias que fan que nosaltres tinguém de tornar á casa ab la panxa buyda!

Deya l' altre:

—No me 'n parlis, company, que prou l' ánima se 'm fa á trossos! En lloch d' aquest *lunch* misérrim, en altres temps hi hauría hagut banquet...

—Y quin banquet!—va exclamar, acostantse, un dels vells.—Un banquet que al costat d' ell el festí de Baltasar hauría resultat una costellada á Vallvidrera.—

Y tots tres van pujar Rambla amunt y van entrar á fer ressupó al «Petit Pelayo».

La Publicidad es el diari de las herencias.

Y ab l' alegría propia del cas ha vist desaparéixer *El Poble Catalá* y vulgas que no n' ha heretat la «Plana literaria», y ha desaparecut *La Tribuna* y n' ha heretat la «Plana deportiva», y no sabém si per herencia de *Juventut*, també desaparecudia encare que fa temps y l' herencia li hauría vingut tart, ha heretat aquella secció esperantista, que feya riure en las planas de *La Publicidad* en las quals el castellá y el catalá ja ho semblan sempre idiomas nous de la manera com surten.

Qui vol que 's mori ara *La Publicidad* pera heredarne alguna cosa?... Ja ho sabém: *La Veu*, pels anuncis; *La Vanguardia*, per las esquelas; *Las Noticias*, per las suscripcions, y el *Brusi*, per don Teodoro Baró y las ideas conservadoras.

Feya días ens tenía intrigats el que un diari barceloní anomenés continuament, en totas las seccions, fins en la de moviment del Port, á l' empresari madrileny Tirso Escudero.

Qué será? Qué no será?... Per fí ho hem pogut saber y avuy tením la satisfacció d' explicarho als nostres llegidors.

Un redactor de l' esmentat diari va estrenar no fa molt al Novetats una obra titulada *El darrer miracle*, model d' alegría y *gracejo*, y aquest senyor es qui s' ha cuydat tan de bombejar á *Don Tirso*, porque aquest, agrahit, li posi l' obra en castellá al Teatro de la Comedia de la Cort.

El senyor Escudero ha dit que al seu teatro es impossible representarlo *El darrer miracle*, pero ha promés—bé li ha costat prou!—ferlo posar per en Carreras á l' Apolo, ab música de 'n *Quinito Valverde*.

Esperém que 'ls nostres lèctors reberán la noticia, ab la natural satisfacció.

El Teatre Catalá inaugurarà sas funcions el día 23, ab *Els sense cor* de Apeles Mestres.

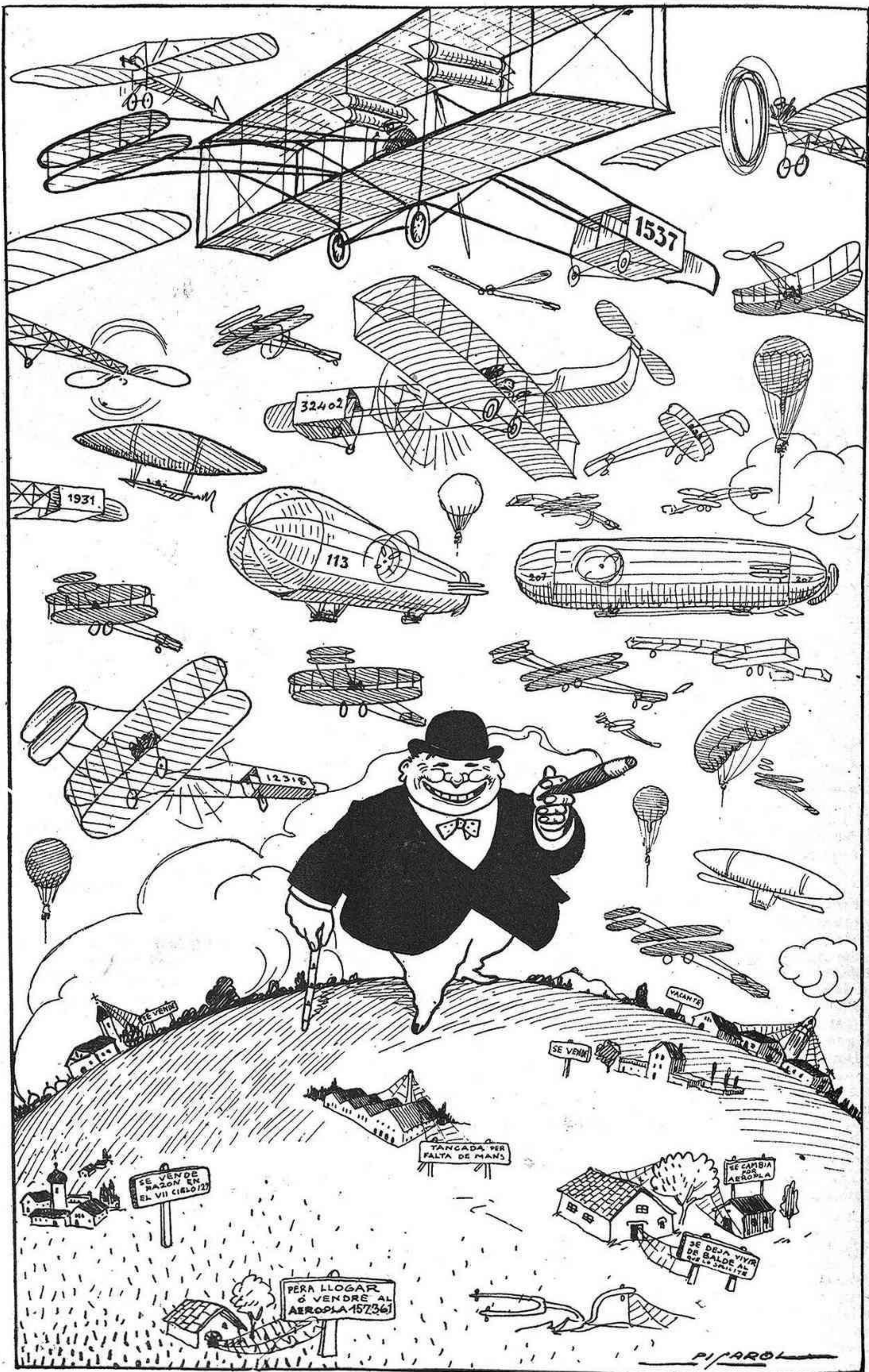
Pera després de la comedia, qu' es en tres actes, la Nova Empresa anuncia *Menjar de franch*.

Si ara no va gent al teatro, ni may!

—*Menjar de franch?*—deya un afamat autor:—Será qüestió d' anarhi sense haver sopat.

Y un altre responía:

EL BELL IDEAL DELS QUE VAN A PEU

—¡Qué bé s' hi está ara á la terra!...

PIRROL

—Quinas bromas té 'n Gual! Ja vol atipar al pú-
blich el primer díal...

Durant la festa celebrada al *Romea* en honor del doc-
tor Zamenhof, alguns actors passaren á la presidència á
complimentar al inventor del idioma universal.

Els artistes cataláns dirigiren, en esperanto, algunas
paraulas de salutació al autor de la nova llengua, però,
aquest, que 's veu qu' es sobri en etiquetas y poch enra-
honador, per tota resposta no feu sino inclinar el cap.

Un espectador, contemplant la cerimonia:

—Qu' es raro que no 'ls contesti, si li parlan en espe-
ranto!...

Un altre espectador:

—Bé, pero... pobre home, potser ell no 'l sab!

Recullit á l' estació del Nort, aquest diálech que pinta
la fama de que gosa 'l servey d' aquell ferrocarril.

—¿Quina hora deu ser, tú?

—Ara deuen ser dos
quarts de dotze, ... perque
acaba d' arribar el tren de las
deu...

¡Quin plé se li espera, de-
má, al Teatro Principal!

El programa de la funció á
benefici de la «Creu Roja»
no pot ser més sugestiu: Re-
presentació extraordinaria
del hermós drama de l' Ig-
nasi Iglesias *La mare eterna*,
interpretant el personatge
protagonista l' eminent actor
Enrich Borrás; y per pessa el
quart acte de *La Favorita*,
cantat per reputats artistes.

Apart del éxit, que ja 'l do-
nem per descomptat, augu-
rém empentas y trepitjadas...

Menos mal que hi haurá la
Creu Roja!

* *

Y ara que parlém de cosas
de Talía:

Ja s' haurán fixat que en el
present número no hi consta
la revista de teatros de costum.
Es que, avuy, el nostre
amich L. L. L. ha cedit
galanament la paraula al se-
nyor D. CUCURULLA, que to-
ca aquests assumptos en l' ar-
ticle de fons.

Ja era de veure que, en vi-
gílias d' inauguracions, la
qüestió teatral se tornaría
crónica.

¿En qué quedém? ¿quí l' ha
descubert el Polo? ¿en Cook,
en Peary, ... ó ni l' un ni l'
altre?...

Com que no hi eram, no ho
podem assegurar, ni 'ns inter-
ressa gaire l' esbrinarho, la
veritat.

Al cap y al fí, tant se val,
perque, segons sembla, las in-
mensitats glacials d' aquellas
alturas no tenen ni 'l valor de
un pam de terra á la Monta-
nya Pelada.

Será curiós veure com, per
una cosa que no reporta cap
utilitat, eis dos intrépits des-
cubridors se clavan castanyas
y més castanyas.

Quan se las hagin ben re-
partidas, poden intentar un
gran negoci:

Anar á posar una torradora al Polo, y véndrelas tor-
radas.

Deu els cría y ells s' ajuntan.

La Lliga Vegetariana obsequiá al Dr. Zamenhof ab
un espléndit *lunch* compost exclussivament de fruytas y
verduras.

Per alguna cosa el vert es el color del esperantisme.

Aixís se comprén que al terminar la festa 's brindés
per la clássica bleda en idioma Esperanto.

Lo qual vol dir que no tot va ser vegetal...

Que també hi va haver *llengua*.

Per rumbós, el nostre Excelentíssim Ajuntament.

Ara té ganas de reanimar la ciutat per medi d' un con-
curs internacional d' aviadors y máquinas voladoras...

Y á n' aquest fí díu que 's destinarán 25 mil pessetas
pera gastos y premis.

Una indigna miseria que farà riure als intrépits con-
quistadors del ayre.

RARENAS

—¿Has vist l' Ajuntament? Ha votat 25.000 pessetas per aixó de l'
aviació.

—Com més va, menos l' entench el món. Avans, al qui s' aixecava ab la
bomba, la justicia el perseguía; ara, encare li donan quartos.

ES LA VEU GENERAL

—Vaja, ja sé que l' han descobert.
 —¿A mí?...
 —Al menos tothom ho diu: «Han descobert el Pol, han descobert el Pol...»

Quan d' aquesta mesquinesa se n' enterin en Juandó y en Bleriot, son capassos de venir y armanse un vol.

Entre gent desocupada:
 —¿Sabs que trobo que, d' uns días ensá, ha refrescat bastant el temps?...
 —No es extrany... Com que 'n Cook acaba de descobrir el Polo...
 —¿Qué vols dir?
 —Que 's deu haver descuydat de tornar-lo á cubrir.

Que consti que 'l xisto no es nostre. L' acabém de llegir en un periódich satírich extranger:
 —Papá... ¿qué vé á ser aixó del Esperanto?
 —Una llengua universal.
 —¿Qui la parla?
 —Ningú.

Curiositat telegráfica.
 Un periódich local — el mateix que senmanas enrera vá

convertir el globo dirigible *Clement Bayard* en un tal senyor Bagarol— publicava l' altre día aquest parte:

«Londres.—En su discurso contra Budget Rosebery, Glascoir atacó violentamente al Gobierno por su proyecto económico...»

Ara bé; ¿saben qué significa tot aixó, honestament traduït al castellá?

Ni més ni menos que lo següent:
 «En el discurso que Rosebery ha pronunciado en Glasgow contra el presupuesto, atacó violentamente...» etzétera., etc.

Sembla mentida ¿oy? que vulgui dir aixó.

Al ball internacional celebrat á Bellas Arts ab motiu de la Vª *Internacia Kongreso*—ja 'ns hi aném fent—va assistirhi, acompanyat, com sempre, de la seva esposa, en Pujulá y Vallés, vestit de pagés de l' Empordá.

Veusaquí una demostració de l' utilitat de l' esperanto. A més de fer desaparéixer fronteras, talla alas, fa homes senzills—humils com el més humil sardanista—dels més enlayrats superhomes...

Si s' hagués sabut ab temps aixó de Bellas Arts, en Peyo hi hauría anat, també, ab la bandera gloriosa que va desenterrar en días de superioritat reconsagrada. En Tintoré n' hauría fet una ressenya pera *La Veu* y l' Oriol Martí hauría pagat els gastos.

S' ha publicat, ple d' erradas, com si una entitat artística y literaria no tingués obligació d' exigir un xich de gramática al redactor dels seus anuncis, el cartell de la temporada que d' aquí á pochs días comensará al Romea la N. E. de Teatre Catalá.

Hem llegit aquesta llista d' actors y autors y, á esser sincers, hem de dir que no hi hem vist cap diferencia ab las dels anys anteriors del mateix teatre, fóra una major mesquinesa en la part tipográfica, com si al comensar ja anessin per estalvis.

¿Es, potser, que 'ls nous empresaris han oblidat alló de que 'ls estalvis se menján las estovallas?

Molt temém que la nova campanya sigui una errada més, cosa que sentiríam doblement, perque, *viva Deu!*, massa n' hi ha ab las del cartell!

NOTAS DE CASA

El Casal Catalá de Buenos Aires ha tingut l' amabilitat de remetre'ns el programa de la gran Vetllada que en **Homenatge** al insigne poeta Angel Guimerá celebrá en els seus salons el día 8 del passat Agost.

Agrahím al Casal la seva atenció, y al acusarli rebut del referit programa, li enviém una fraternal abraçada y fem vots per la seva prosperitat.

∴ El Secretari del Jurat calificador del **Certamen literari** organiat per la Societat **El Artesano**, de Gracia, ens participa que las composicions rebudas fins el día 11 de Setembre ascendeixen á 184.

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
 Tinta Ch. Lorilleux y C.ª

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibrería Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

J. Vila Riera

de la

Obra nova

El Grà
CRÓNICA

Historia
UNIVERSAL

Dos tomos en octau.

Ptas. 6

**COLECCIÓN
DIAMANTE**

(EDICIÓN LÓPEZ)

Obras de los más notables
escritores nacionales y ex-
tranjeros, publicadas en to-
mos de unas 200 páginas.

Acaba de publicarse el tomo 108

EÇA DE QUEIROZ

LA NODRIZA

Traducción del notable publicista MIGUEL A. RÓDENAS

Un tomo, Ptas. 0'50

CATALUÑA-GUÍA PARA AUTOMOVILISTAS
Y CICLISTAS

Contiene todas las carreteras del Estado y Provinciales de Cataluña

157 ITINERARIOS

Ptas. 7'50

Demà dissapte

NÚMERO EXTRAORDINARI de

La Campana de Gracia

DEDICAT EN GRAN PART

AL PRIMER ANIVERSARI DE LA MORT DEL PATRICI

NICOLAU SALMERÓN

8 planas d' ilustració y text, 10 céntims

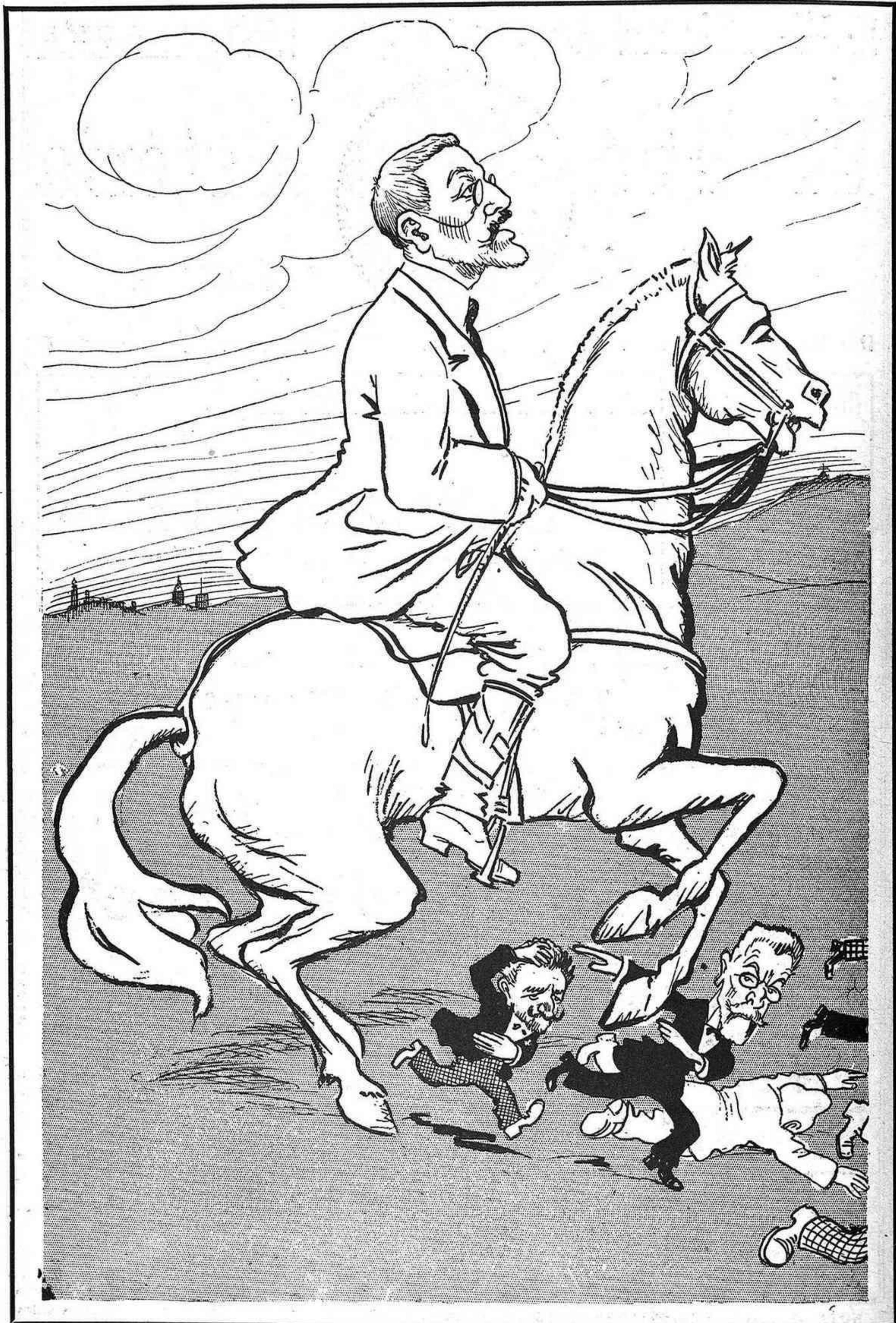
Resumen Bibliográfico

AGOSTO DE 1909

Se facilita gratis

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de ditas obras, remetent l' import en libransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responém d' extravios, si no 's remet ademés un ral pera certícat. Als corresponsals se 'ls otorgan rebaixas.

EL DIPUTAT DE LAS DECLARACIONES

—¡Fugiu, noys, que vé en Caballé!...